

Wie exemplaren bezit van bovengenoemd dieren, *Lacerta muralis* en *Salamandra maculosa*, in *Nederland* gevangen, door den bezitter of in zijn bijzijn, wordt vriendelijk uitgenoodigd mij deze exemplaren voor korten tijd te leenen of desverkiezende te verkoopen. Onkosten worden vergoed. Vindplaats, datum en adres duidelijk schrijven.

E. HEIMANS.

Nog eens *Saxicola Stapazina* (Temm.)

Het zij mij vergund een enkel woord in 't midden te brengen naar aanleiding van een ingezonden stuk van den heer E. Blaauw te Nijmegen betreffende bovengemelde vogelsoort, 't welk is opgenomen in afl. X, blz. 195 van dit tijdschrift.

De heer B. houdt vol dat hij in de gemeente Groesbeek *S. stapazina* herhaaldelijk, zelfs met jongen, heeft waargenomen en maakt er mij, die het feit eener juiste determinering niet voetstoots als zeker heb aangenomen, eenigzins een verwijt van dat ik niet in persoon ben overgekomen om de vogels te „zien” omdat daardoor de zaak geheel anders zou zijn geworden.

Dit nu veroorloof ik mij tegen te spreken. Al ware ik overgekomen, en al had ik bedoelde vogels tienmaal „gezien”, dan nog zou ik niet gewaagd hebben de gevolgtrekking te maken, dat ik *S. stapazina* voor mij had. Men kan toch in zulke zaken niet te voorzichtig zijn, omdat vergissingen zoo licht plaats hebben, en dit voorval het geval kan zijn met eene soort als de genoemde, die van enkele andere species niet dan hoogst moeilijk, althans op eenigen afstand, te onderscheiden is.

In mijn ornithologisch verslag over 1901/1902 heb ik getracht de zaak zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten en heb daarbij bepaaldelijk gewezen op de groote gelijkheid die er bestaat tusschen *S. stapazina* (Temm.) en *S. deserti* (Temm.), welke laatste soort eerder bij ons kan verwacht worden dan eerstgenoemde. *S. deserti* toch is meermaals in N.-West Europa waargenomen, *S. stapazina* slechts één enkele maal met voldoende zekerheid geconstateerd.

De heer Blaauw geeft trouwens zelf aanleiding om aan te nemen dat door hem, indien hij werkelijk een vreemde tapuit heeft gezien, *S. deserti* is aangetroffen, want hij spreekt in zijn opstelletje (4e regel van boven) van een tapuit met groote keelvlak, en dit is juist iets wat *S. deserti* wél, *S. stapazina* niet heeft. De keelvlak van typische exemplaren dezer laatste soort is juist klein. Ik bezit van beide species genoeg voorwerpen uit verschillende localiteiten ter onderlinge vergelijking, waarbij dit verschilpunt in 't oog springt.

Op blz. 196 schrijft de heer B. verder: „dit was weder een tapuit met zwarte keelvlak en prachtige rose borst, doch de rugteekening valt het meest in 't oog, die mooie „zachte kleur, licht kaneel of isabel, vinden wij bij geen „onzer tapuiten.”

Ik veroorloof mij ten aanzien daarvan op te merken, dat *S. stapazina* geen rose borst heeft, maar dat de kleur van die deelen lichter of donkerder zandkleurig, soms bijna wit is; en wat de isabelkleur op den rug betreft, hebben *S. stapazina* en *S. deserti* die gemeen en kan men dus daaraan niet zien welke soort men voor zich heeft.

Ik neem echter gaarne aan, dat de heer B. een vreemde soort gezien heeft en dat hij persoonlijk overtuigd kan zijn dat die soort *S. stapazina* is, maar eene persoonlijke overtuiging is geen bewijs, en de wetenschap vraagt naar bewijzen. Om in het gegeven geval de zaak uit te maken, herhaal ik dat het noodzakelijk is, een of meer stuks in handen te hebben. Nergens ter wereld wordt de indigeniteit eener species aangenomen zonder voldoende bewijsmateriaal.

En de heer B. zou de Nederlandsche ornithologie een grooten dienst bewijzen en zichzelf roem verwerven, indien hij inderdaad beweest dat een vreemde tapuit, laat 't dan *S. stapazina*, *S. deserti* of iets anders zijn, bij ons niet alleen wordt aangetroffen, maar zelfs in Nederland broedt.

Mr. R. Baron SNOUKAERT VAN SCHAUBURG.

Neerlangbroek, Jan. 1904.

Rotterdamsche Natuurhistorische Club.

Vergadering 29 December 1903 in de Diergaard.

De voorzitter, de heer P. Haverhorst, opent de vergadering en geeft het woord aan den heer Dr. Büttiker, welke eenige ex. vertoont van *Selaginella reviviva*, afkomstig van het schiereiland van Californië. Deze planten vertoonen in vollen groei een prachtig rozet van horizontaal uitgespreide, mosgroene, spiraalsgewijze gerangschikte „bladeren” van buitengewoon sierlijken vorm. Bij het intreden van langdurige droogte rollen deze zich geheel naar binnen en dan vormt de plant een gesloten bol, die in dezen toestand van geheele verdroging alle uitwendige teekenen van leven mist en door den wind over de kale vlakten, zonder iets te lijden, heen en weer gerold wordt.

Om dit feit te illustreeren heeft Dr. B. twee dezer verdroogde planten, door hem 17 Dec. 1882, dus 21 jaar geleden, ontvangen en sedert in een doos in een boekenkast bewaard, in water geweeft, en vertoont nu een prachtig opengegaan groen rozet, benevens een andere plant, niet geweeft. De geweepte ex. zijn in niets van levende planten te onderscheiden; en nu zal er een poging aangewend worden, de planten weer aan den groei te brengen, hoewel spr. van deze proef geen gunstig resultaat meent te kunnen verwachten.

De heer Lindemans deelt mede, dat, wanneer men verschillende soorten, locale vormen en variëteiten der Papilionidae, verspreid over den Indischen Archipel, vergelijkt, men volgens Wallace vindt, dat deze in grootere of kleinere districten of enkele eilanden een speciaal karakter dragen.

Zoo zijn bijv.:

1°. de soorten van Sumatra, Java en Borneo, gewoonlijk kleiner dan de aanverwante, welke men op Celebes en de Molukken vindt;

2°. de soorten van Nieuw-Guinea en Australië eveneens, doch in mindere mate, kleiner dan de aanverwante soorten van de Molukken;

3°. in de Molukken zelf de soorten van Amboina de grootste;

4°. de soorten van Celebes even groot als of iets grooter dan die van Amboina;

5°. bezitten de soorten van Celebes een eigenaardig karakter in den vorm der voorvleugels, verschillende van dat der aanverwante soorten en variëteiten van al de omliggende eilanden;

6°. worden sommige op Java, Sumatra en Borneo gestaarte soorten staartloos, als zij zich oostwaarts in den Archipel verspreiden.

Daarna laat spr. eenige Papilio's rondgaan, die deze eigenaardigheden in meerdere of mindere mate vertoonen.

De heer Haverhorst geeft rond de Javaansche Pieride: *Delias belisama* Cr. met haar krachtig gedoornde pop, benevens de weinig opvallend gekleurde, eveneens Indische Saturnide: *Crinula trifenestrata* H. S. met haar zeer fraai goudgeel, getralied spinsel.

De heer Jansen bespreekt de familie der *Araceen*. Door middel van diagrammen en bloemformules toont hij de overeenkomst aan van de schijnbaar zoo afwijkende bloeiwijzen van Arum, Calla en Acorus.

Behalve de inlandsche soorten dezer geslachten, waarbij hij tevens wees op de eigenaardige inrichtingen om kruisbestuiving te veroorzaken, de vegetatieve vermenigvuldiging door knollen en wortelstokken en eenige opmerkingen maakte over de verspreiding der soorten, vertoonde hij: *Acorus Gramineus* Ait, en *A. pusillus* Siebold. Van het geslacht *Pothas*, tropische planten, geheel afwijkend van onze inlandsche soorten, vertoonde hij *P. Junghuhniana* de Vr., *P. macrophyllus* de W., *P. leptostachys* Schott en *P. gracilis* R.

De heer Van Roon laat zien een ex. van *Hypocephalus armatus* Desm., een kever uit Brazilië, welken door zijne eigenaardige vormen moeilijk een plaats in het systeem is aan te wijzen. In den catalogus van Gemminger v. Harold is het dier gerangschikt bij de Prioniden, eerste subfamilie van de Cerambyciden, waar het echter zeker niet thuis behoort. In den vorm herinnert het zeer aan de *Gryllotalpa* (veenmol), terwijl de pooten tot graven in den grond zijn ingericht.

De heer Wilke vertoont een ex. van *Tillandsia usnioides*, welke plant zonder wortels groeit (fam. Bromeliaceën). Dit ex. was tusschen een paar kurkjes geklemd los opgehangen in de serre der Diergaard.

In haar vaderland, de zuidelijke Staten van Noord-Amerika, groeit deze plant tegen boomen. Ze hecht zich daaraan vast, zonder evenwel wortels te vormen.

De cellen, welke zich aan de binnenzijde van het blad bevinden, bezitten het vermogen om water op te zuigen, dat vermengd met atmosferisch stof, faecaliën van vogels en insecten enz., de plant voldoende organisch voedsel verschaft. In tijden van droogte condenseeren die cellen zelfs waterdamp uit de lucht.

De heer Wachter brengt ter tafel een aantal inlandsche *Potentilla's*, waaronder merkwaardige afwijkende vormen. Zoo geeft hij rond:

P. supina, 1 groot tweejarig ex. met een aantal kleinere éénjarige (Rotterdam, 1900), *P. norvegica* L., *P. anserina* L., *P. reptans* L., *P. Tormentilla* Neck, *P. Tormentilla* × *procumbens* (Terheide, 1903), *P. procumbens* Sibth, ook een ex. met kleine vijftallige bloemen (Rotterdam, 1900), *P. mixta* Nolte (= *P. procumbens* × *reptans*) op twee plaatsen bij Rotterdam (1900 en 1901) in zeer typische ex., *P. verna* Roth, met ex. van den Hoek van Holland (1902, en 1903), welke verschillen door het bijzonder groote aantal kroonblaadjes en een vreemden habitus, *P. argentea* L., met nana-vormen van hoogstens 5 cm. en ook de variëteit *tomentosa* Doll van Rijswijk (G.) en Ede, *P. recta* L., aangevoerd Rotterdam (1900), en verschillende ex. van *P. intermedia* L., welke eigenaardige afwijkingen vertoonen in den vorm der bladen en steunbladen.

Vergadering 26 Januari 1904 in de Diergaarde.

De voorzitter, de heer Haverhorst, opent de vergadering, waarna de heer Schuyt laat rondgaan een doos met vlinders, verzameld gedurende zijn verblijf in Oran (N.-Afrika).

De heer Dr. v. d. Feen deelt een en ander mede over enkele inktvisschen naar aanleiding van voorwerpen op spiritus, o. a. de pijlknitvisch (*Loligo*) met inwendige, hoornachtige schaal en spitse vinnen; en de zeekat of *Sepia* met meer afgeronde vinnen, waarvan de inwendige schelp vaak aan het strand wordt gevonden en bekend staat als het zeeschuim. Bij den Achtarm of *Octopus* treft men slechts een rudimentaire inwendige schelp aan. Spr geeft verder rond de hoornachtige, krachtige kaken der *Sepia*.

De heer Haverhorst geeft een overzicht van den inhoud van het werk van den heer Dr. J. Th. Oudemans: „Etude sur la position de repos chez les Lépidoptères.”

Men kan de vlinders naar de vleugelhouding in den ruststand in drie groepen onderscheiden:

1°. die, waarbij de vleugels in dien toestand naar beneden worden geslagen;

2°. die, waarbij de vleugels dan half opgericht worden gehouden;

3°. die, waarbij de vleugels dan geheel zijn opgericht.

De vlinders der 1e groep kan men weer onderscheiden:

a. de soorten, waarbij de voorvleugels de achtervleugels in den rust geheel bedekken;

b. die, waarbij de achtervleugels voor een deel voor de voorvleugels uitkomen;

c. die, waarbij de achtervleugels gedeeltelijk achter de voorvleugels zichtbaar blijven;

d. de soorten, waarbij de achtervleugels zoowel een weinig vóór als achter de voorvleugels te voorschijn komen.

In al deze gevallen blijkt er overeenstemming in kleur en teekening te bestaan tusschen de deelen van de vóór- en achtervleugels, welke in den ruststand zichtbaar zijn (resp. aan het licht zijn blootgesteld); en aan deze overeenstemming wordt ook deel genomen door andere deelen van het vlinderlichaam (kop, thorax en abdomen).

De deelen van de vleugels enz., welke in den rusttoestand onzichtbaar zijn (resp. niet aan het licht blootgesteld) wijken in talrijke gevallen van deze overeenstemming af. Het is ook op deze bedekte gedeelten, dat scherp afstekende kleuren gevonden worden. Het kleed van den vlinder wijst in vele gevallen reeds vooraf aan, welke vleugelhouding bij hem in den ruststand te vinden zal zijn.

Van alle hierboven genoemde gevallen laat spr. teekeningen van vlinders in ruststand rondgaan, en doet telkens op de teekening den opgezeten vlinder zelf volgen, waaraan het medegedeelde kan worden waargenomen en waarbij dit dikwijls op hoogst verrassende wijze in het oog springt.

De heer Dr. v. d. Hoeven doet eenige mededeelingen aangaande typhus, naar aanleiding van de in Rotterdam heerschende epidemie. Hij wijst erop, hoe de bacillen in het lichaam van den mensch kunnen komen, op welke

plaatsen zij zich ontwikkelen (vooral in sommige gedeelten van het darmkanaal) geeft het normale verloop der ziekte aan en zegt, dat de bacillen zelf stoffen afscheiden, waardoor zij worden vernietigd.

Verder doet spr. nog belangwekkende mededeelingen over de ziekten, welke het gevolg kunnen zijn van typhus; over de verschillende kenteekenen der ziekte en over de wijze, waarop de bacillen in het bloed van den mensch worden geconstateerd.

De heer Wachter geeft rond eenige vroegbloeijs, die welhaast weer om Rotterdam gevonden kunnen worden, nl. *Eranthis hyemalis* Salisb en *Helleborus viridis* L. (ter vergelijking ook een ex. van *H. foetidus* L.) en maakt verscheidene opmerkingen aangaande de biologie, het gebruik en de verspreiding dezer planten in Nederland.

G. VAN ROON.
W. H. WACHTER.

Twee waarnemingen ter bevestiging s. v. p. en twee vragen ter beantwoording a. u. b.

I. Een bijzonderheid aangaande de musscheneieren.

Ik heb hier op het oog de Ringmusschen, of denkelijk, omdat ze in de holen der boomen hun nest maken, op Duiveland, bekend onder den naam Boommusschen. Ontelbare eieren hebben we van deze vogels uitgehaald, daar ze daar voor den landbouwer zeer schadelijk zijn. Doch wat ik even wilde opmerken, is een eigenaardigheid, die de eitjes kenmerkt. Meestal komen in zoo'n nest 5 eitjes; meer is een hooge uitzondering.

Vier van die eitjes nu, hebben ongeveer de grootte en haast precies de kleur van het ei van een leeuwerik, terwijl het vijfde grooter en langer, wit gekleurd en geteekend met veel geelbruine spikkels was. Op dit feit wou ik even wijzen. Uit de talloze nesten, door mij gevonden, is mij gebleken, dat bovenstaande geen uitzondering maar regel is.

II. Is men nog in onzekerheid, waar na het uitkomen der jonge vogels de doppen der eieren blijven, van de eieren der patrijzen heb ik die vaak genoeg gevonden in de nesten, waar ze dan lagen, (in een paar groepen), in elkander geschoven. Dit laatste was regel. Hoeveel prijs de heeren jagers stelden op het goed voorttellen van het wild, blijkt hieruit, dat de vinder, alleen voor het kunnen laten zien aan den jachttopziener van zoo'n nest met in elkaar geschoven doppen, van dezen uit naam van zijn heer voor elke dop, waaraan men kon zien, dat die een heel ei geweest was 2½ cent kreeg. Iemand, die zoo'n nest vond, liet ze dan natuurlijk liggen, tot de eieren uitgebroed waren.

III. Een onzer makkers wilde eens lijststers kweeken. Dicht bij de hoeve zijns vaders vond hij een lijststernest. Hij wachtte geduldig den tijd af tot er jongen in waren en nam toen het nest weg met de jongen er in, en legde het zoo in een stoof, die hij buiten aan den muur bij het zolder-raam hing, met een zeker doel. Hij wilde ze laten kweken door de ouden zelf. Dit ging werkelijk; al spoedig hadden de ouders hun kroost gevonden en vlogen ze met voedsel af en aan. Dat ging dus mooi... tot ze op zekeren morgen alle dood lagen. Velen probeerden het, ook zoo met jongen, die op het punt waren, uit te vliegen, doch een poosje ging het en dan waren ze opeens dood. Op ons dorp houden de menschen stijf en sterk vast aan de meening, dat de ouden dan hun jongen vergeven. Weet iemand van de lezers der *L. N.* meer hiervan, of zouden we hier met eene meening te doen hebben, die geen reden van bestaan heeft?

IV. Ongeveer aansluitende bij mijn vorige vraag, is deze, of een der lezers *D. L. N.* ook weet, of de volgende volksmeening op betrouwbare gronden berust. Vindt iemand een nest met jonge vogeltjes, nog naakt, er in, dan is het voor hem zeker, dat, als hij de vogeltjes aanraakt, of het nest wegneemt om het dadelijk weer op zijn plaats te zetten, den volgende morgen de mieren erg druk over het nest en de beestjes loopen, terwijl de laatsten dan dood zijn. Een enkele jongen zal tegen zijn makker b.v. zeggen:

„Past op, hoor, komt er niet aan, want dan komen de mieren er bij, en dan gaan ze dood.”

Waar komen dan de mieren van daan?

Haarlem.

W. VIJVERBERG.

